

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

ระบบสวัสดิการของสังคมไทยมีลักษณะเป็นชุมชนสวัสดิการฐานปัจจัยสี่ บ้านและวัดมีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการของชุมชน จนมาสู่ยุคที่รัฐบาลมีบทบาทในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนตามความจำเป็นของกลุ่มคนที่สมควรได้รับการสงเคราะห์ เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดบ้านพักคนชรา ศูนย์สงเคราะห์เด็ก ตลอดจนการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่ดำเนินการโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งเป็นสวัสดิการในลักษณะสงเคราะห์ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและใช้งบประมาณจำนวนมาก (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2555) แต่อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการโดยหน่วยงานภาครัฐนั้นไม่ได้ครอบคลุมผู้ที่อยู่นอกระบบและผู้ที่ขาดโอกาสไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการของรัฐได้ในยามที่มีความทุกข์ยากในชีวิต ดังนั้นสวัสดิการชุมชนในระดับท้องถิ่นจึงเป็นระบบการจัดสวัสดิการที่เริ่มมีความแพร่หลายที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความมั่นคงในสังคม (ปีทมาวดี โพนกุล ชูชุกิ, 2552) โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นสวัสดิการที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่เพื่อจัดสวัสดิการแก่ชาวบ้านด้วยตนเอง เช่น กองทุนสวัสดิการในระดับหมู่บ้าน และตำบล ซึ่งเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจและมีเป้าหมายเพื่อดูแลซึ่งกันและกันของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย บนพื้นฐานของเอื้ออาทรต่อกันตามแบบวัฒนธรรมไทย

กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ด้วยความสมัครใจบนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นกองทุนที่ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความยืดหยุ่น เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง ยั่งยืนและดูแลชาวบ้านด้วยกันได้ทุกเพศทุกวัยตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงตาย ซึ่งหากชุมชนมีการจัดสวัสดิการที่ดีโดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชนโดยชุมชนเองแล้ว จะเกิดแรงผลักดันที่ดีในการระดมเงินภายในให้คนในชุมชนมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดเป็นความมั่นคง ยั่งยืนในระยะยาว ส่งผลให้สวัสดิภาพและสวัสดิการของสังคมนั้น ๆ มีความเข้มแข็งตามมา (สมคิด แก้วทิพย์, 2554, หน้า 2-3) กองทุนสวัสดิการตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ก็เป็นหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเงินในชุมชน เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2554 มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน 1,294 คน จากประชากรจำนวน 16 หมู่บ้าน มีเงินกองทุนครั้งแรกที่จัดตั้งจำนวน 86,420 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด จำนวน 4,061 คน เงินสดในบัญชีธนาคาร จำนวน 3,926,394 บาท กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดตั้ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว, ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 67 จังหวัด

สุรินทร์, สสว.5 จังหวัดนครราชสีมา, สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ เป็นกองทุนที่เกิดจากการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพียงวันละ 1 บาท สวัสดิการที่ได้รับครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกช่วง (ตลอดชีวิต) มีการบริหารงานโดยคณะกรรมการกองทุนซึ่งเป็นตัวแทนจาก 16 หมู่บ้าน มีกฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน รายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณะทุกเดือน มีคณะกรรมการในการตรวจสอบการดำเนินงาน จากการลงพื้นที่เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2560 พบว่าการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว เมื่อดำเนินไปสักระยะหนึ่งเริ่มประสบปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการล่าช้าในการส่งเงินเข้ากองทุนจะต้องใช้ระบบของการโทรศัพท์ตามเพื่อที่จะได้นำเงินมาส่งให้ทันต่อเวลา ปัญหาการเพิ่มขึ้นของสมาชิกของกองทุนสวัสดิการยังไม่มากพอ ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปัญหาการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน จากปัญหาดังกล่าวและความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการควรถูกจะมีรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนในเขตพื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยเน้นที่กระบวนการค้นหารูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมกับกองทุนสวัสดิการชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีความเข้มแข็งและอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

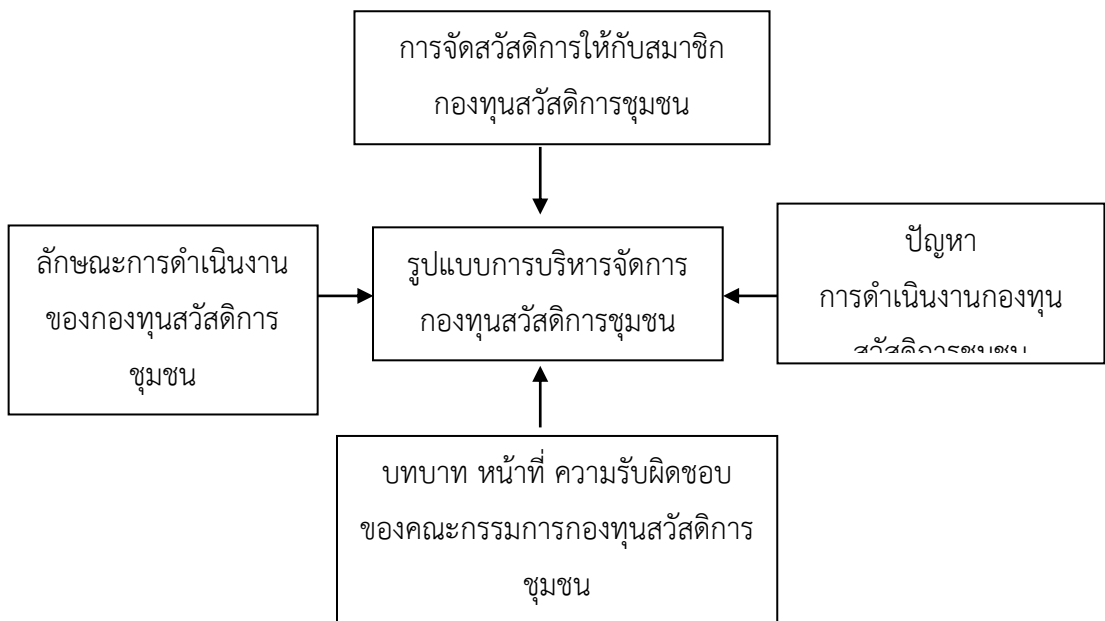
1. ลักษณะของการดำเนินงาน ปัญหาของกองทุนสวัสดิการชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีการบริหารจัดการอย่างไร
3. รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนในเขตพื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการในลักษณะใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการดำเนินงาน ปัญหาของกองทุนสวัสดิการชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนในเขตพื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1.1. กรอบแนวคิดการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

ขอบเขตพื้นที่

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว ประกอบด้วย จำนวน 16 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเมืองบัว บ้านโนนกลาง บ้านซาด บ้านเมืองไผ่ บ้านโคกสะอาด บ้านโนนสังข์ บ้านสระแก้ว บ้านกระทุ่ม

บ้านโพธิ์ห้วย บ้านยางบ่อฮี บ้านบุตาโสม บ้านกระทะ บ้านหัววัว บ้านเหล่ายาว บ้านยางบ่อเทศ
บ้านโพธิ์เงิน

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัด
สุรินทร์

นิยามศัพท์

สวัสดิการชุมชน หมายถึง สวัสดิการที่ได้จากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว ที่
ดำเนินการสร้างหลักประกันให้กับชุมชนเพื่อช่วยเหลือความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่ง
เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน หมายถึง การจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิกใน
ชุมชน โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก ทำให้เกิด
ระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลในชุมชน เป็นการเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชนและการพึ่งพาตนเอง
ของชุมชน

รูปแบบกองทุนสวัสดิการชุมชน หมายถึง แนวทาง/วิธีการดำเนินการบริหารจัดการกองทุน
สวัสดิการชุมชน เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สมาชิกกองทุน หมายถึง ประชาชนในตำบลเมืองบัวที่สมัครเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชน
ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

กรรมการกองทุน หมายถึง คณะกรรมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว
อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกภายในกองทุนสวัสดิการชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงลักษณะของการดำเนินงาน และปัญหาของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบล
เมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
2. ได้ทราบถึงการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัด
สุรินทร์
3. ได้รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนในเขต
พื้นที่ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์